Бары дойдулар пролетариидара, холбоныт!

САНТА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТАЛАҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННАЛАҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 155 (6447) | 1986 сыл. Ахсынньы 27 күнэ. СУБУОТА | Сыаната 3 харчы

Сылы түмүктүүр хас биирдии күн—охсуулаах

Карл Маркс аатынан Совхоз Урэх Куэрэтээҕи тө-

биригээдэтин ыанньыксыттара кыстык ыйдарыгар норуоруулэрэ куһаҕана суох. Икки маһайгы ыйдар түмүктэриниэн биирдии фуражнай ыһахтан 250 кг үрүҥ илгэ ыаммыта.

Манна үлэлиир алта ыанньыксыттар субэлэһэн баран биригээдэниэн бэдэроокка киирэн үлэлээн эрэллэр. Үлэни тэрийии санга ньыматыгар үлэһиттэр киириилэригэр биригэдьиир Роман Барашков үтүө оруттаах ойдөтөр үлэни ыытар.

Сиимэкэнэ: биригэдьиир Роман Барашков үлэ хаамыытын үлэһиттэргэ биһиниэрэр.

ВАСИЛИЙ ТЭТИМЭ

Өремүөнүүр - технический предприятие водителлэрин «Пятилеткаҕа —өрө күүрүүлээх, айыныылаах үлэни!» диэн ыҥырыылларын биирдэ үлэлиир табаарыстара охсуулаах үлэнэн ойүүллэр.

Пятилетка маҥнайгы сылын былааннарын бодьоҕун иннинэ толорбут водителлэр аҕоссаннара күннэтэ эбиллэр. «Урал» автомобиллаах Василий Пономарев сыл устата 220 тыһ. тонна-км үлэни толорон, 1200 тонна таһаҕаһы тиэйэн сыллаары былаанарын ситиһиилээхтик толордо. Уол ыллыбыт тэтимэн ыһыытыбынна ахсынньы тиһэх күннэригэр үлэлиир. Ол курдук, иллэҥэ күн оройуоннаҕы хаһыат редакциятыгар 18 рулон уопсайа 5,5 тонна ыйааһыннаах хаһыат кумааҕытын аҕалла. Биһити хаһыаппыт санга дылааҕы нүөмэрэ Василий аҕалбыт кумааҕытыгар тахсыаҕа.

«СО» корр.

ҮЛЭНЭН БЭЛЭХ

Олоҕу-дьаһаҕы хаачыыйар производственнай управление үлэһиттэрэ пятилетка бастакы сылын сорудахтарын бодьоҕун иннинэ толорбуттарын туһунан бэлэмнээ рапордаатылар. Сыллаары былаан 5 тыһ. солк. аһарыллан 568 тыһ. солк. туоллла. Бу коллективтан 20-тэн тахса биирдиилээн үлэһит эсэ ый саҥатыгар сыллаары былаанарын толорон пятилетка иккис сылын суотугар үлэни саҕалаабыттара.

П. А. Варламов, П. И. Шестаков, Д. Д. Дьячковскай салайар коллективтара ордук ситиһиилээхтик үлэлээтилэр.

Быйылгыттан саҕалаан кэмчилээһиҥҥэ уонна харыстаныыга буоллуга эрэ ыраах дьаһаллары ылыбыт. Күһүҥгүттэн

СҮӨСҮҺҮТ—БИРИГЭДЬИИР

«Чурапчы» совхоз Түөйэтээҕи биригээдэтигэр Иван Беляев тэһүү үлэһитинэн буолар. Кини көрүүтүгэр-харайыытыгар турбут 44 бороскуолар кыстык ыйдарыгар биллэрдик улаатталлар. Ангардас аспыт ыйга хас биирдиилээрэ оргорутуһан 24 кг төлөнүйдүлэр. Суукканаады орто улаатыылара 800 грамма тэҥнэһэ.

Итинник эбиллини суесүһүт халбаҥнабат дьиссиплиниэтин, үтүө суобастаах үлэтин түмүгэр ситиһэ.

Эдэр кэскиллээх суесүһүт бу күннэргэ биригэдьиириниэн аналыгыар. Иван санга үлэ үөһүгэр иэрдэ.

А. СИВЦЕВ,
корпоот чилиэнэ.

ИЙЭ АДАЙДЫ УСТУН

ВЛАДИВОСТОК. «Василий Бурханов» теплоход Дальнай Востоктаабы муора пароходствотын флотун ситэрдэ. Бу Хотуту муора суолун трассатыгар үлэлиигэ аналлаах, мууска устарга үрдэтиллибит кылаастаах хайыы-үйэ ахсыс суднолаах буолар. Маныыттан транспордар таһаҕаһы ханна баҕарар ледоколунан арыаллаппакка эрэ тиэрдэр кыахтаахтар. Финскай корабелларыынан тутуллубут «Василий Бурханов» ити иннинээҕи суднолартан корпуһун бөҕөтүнэн-таҕатынан уратыланар. Судно Арктикаҕа устар бирэйсигэр бортутар 14 тыһыынчаттан тахса тонна таһаҕаһы ылыаҕа.

ЛИСИЧАНСКАЙ (Ворошиловградскай уобалас). Неби араварар олохтоох завод энергетическэй сырье хаачыстыбатын үрдэтэр. Манна тутуллубут дизельнай уматыгы гидро-ыраастаһыы комплекса болдьоҕун иннигэ бородууксуйатын биэрдэ. Араварыы хаамыытыгар онно сууралла сылдьар сэра муҥутуурдук аччатыллар. Ол кэнниттэн уматык эрдэ факелга уматыллыбыт водорокка холбонуллар итиэннэ технический кислотаны оҕорон таһаарыыга туттуллар сыаналаах сырьэҕа кубулуйар.

ТБИЛИСИ. «Бахтрионн» холбоһуока тигик оҥоһуктар ассортименнара тэрдүттэн сайдардыллыбына. Билигин олор барыта «Н» индексынан маркировкаланаллар уонна прилавоктарга уһуннук сыппаттар. Предприятиэҕа киирэс производственнай конвейердар үөскэтиллибиллэр. Ол государственнай тутуһууга киирбиккэ бэлэмнэниигэ дьоһун суолталаах суһүөҕүнэн буоллулар.

ВИЛЬНЮС. Биир кэлим тимир-бетоонтан тутуллубут эдэх мэҥдиэмэннээх дьиэлэрдээх дьон олоҕор саҥа массиватырын тутуу Литваҕа улам кэҥээн иһэр. Итинник дьиэлэр комплекстарын тутууга киирсиини түргэтэтэр туһугар Литовскай ССР Госкомстройа республика Архитектордарын союһун кытары бииргэ саҥа идеяларга конкурсу бэлэмнээн. Маҥтан иннь авторскай үлэлэри публичнай дьүүллэһии үтэҥэ кубулуйуоҕа. Онно народнай депутаттар, общественность представителлэрэ кыттыыны ылыахтара.

БАКУ. Каспийскай муора пароходствотын культурнай базатыгар айыллыбыт художественнай быыстапкаҕа пятилетка үгэ флангатыгар иһэр каспиец-мореактар күннээҕи олохторо көрдөрүллүөҕэ. Быыстапкаҕа Азербайджан художниктарын айар отчуоттарынан буолар. Мореактарга бэлэхтэммыт живопись уонна графика айымньылара пароходствоҕа тэриллэр картыына галереятын төрүттүнэн буолуохтара.

ССТА корреспонденцарын биллэриилэриниэн.

«Чурапчы» совхоз коллективын 1987 сылга СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЙ ЭБЭҺЭЭТЭЛИСТИБЭТЭ

«Чурапчы» совхоз коллектива ССКП XXVII съһэ ыйбыт дойду социальнай-экономическай сайдыытын түргэтэтии курсун дьыалаһан ойоон, ЫБСЛКС XX съһэ, Профсоюстар Бүтүн Союстаабы XVIII съезэрии уонна Улуу Октябрьскай социалистическай революция 70 сыллаах юбилейын көрсө маннык социалистическай эбэһээтэлистибэни ылынар:

СҮӨҺҮ ИТИТИГЭР

—ыһах суөһу ахсаанын 3880-нэ, ол иһигэр ынаҕы ынаҕы 1420-бэ, сылгы төрүйэй ахсаанын 2300-кэ тиэрдиталаан былаанары аһара толортуурга;

—500 тонна эти государствоҕа туттарар былааны 25 тоннанан аһаарга, үүтү валовой ыһыыны аспыт сылтан 710 тоннанан улаатыннаран, 2102 тоннаҕа тиэрдэн, государствоҕа 1730 тонналы туттарыахпыт;

—ыырай деловой тахсыытын 70 бырыһыанга, кулун деловой тахсыытын 70 бырыһыанга тиэрдиталыырга;

—фуражнай ыһах ахсытан 1480 кг үүтү ыырга, государствоҕа үүт 60 бырыһыанын бастакы суортаабынан туттараргa;

—государствоҕа туттараллар суөһү орто ыйааһынын 325 кг тиэрдиэхпит.

ХОҢУУ ҮЛЭЛЭРИГЭР

—сөптөөх агротехническай болдьоххо 435 гектарга туорахтаах культураны ыһаммыт, гектартан ортотунан 7 центнер үүнүүнү ылыахпыт;

—баһыаттан суөһу аһылыгын ылыыга сүрүн болҕомтону ууран сэнээс үгүүтүн былаанын, 2400 тонналы, толоруохпут. Төрдүтэр астаах суөһу сир культуратын 21 гектартан 188 тонналы хомуйан былааныы 20 тоннанан аһарыахпыт;

—элбэх сыллаах от ыһыытын жэнэн 320 гектарга тиэрдэргэ, ол иһиттэн 255 гектар тупсаран юнохуллубут жодуһаттан 250 тонна үүнүүнү хомуйарга;

—25 км усталаах капитальнай күрүөнү тутарга;

—сайынгы ыйдарга хонуу үлэлэригэр 5 үлэсыныылаах лаагырдарын тэрийэхпит;

—оҕуруот аһын государствоҕа туттарыы былаанын 6 тоннанан аһаран 142 тоннанан толоруохпут.

МЕХАНИЗАЦИЯҔА

—сүрүн болҕомтону илии ыарахан үлэлэрин механизациялаһыҥа ууруохпут;

—техническэй көрүүнү кэмигэр кодьүүстээхтик ыытан бигр условнай трактор сылга 240 күн үлэҕэ тахсарын ситиһиэхпит, таһаҕаһа суох сүүрүүнү аччатыахпыт;

—автомобильнай парк былааны таһынан 100 тыһ. тонна-км үлэни толоруруи ситиһэргэ.

САҢАНЫ ОЛОХТООҺУН

—сүөһү аһылыгын тарбатыыга сүрүннээн мобильнай раздатчигы киллэриэхпит, онон 1300 тэбэҥ хаачыйыахпыт;

—сүөһүнү сылаас уунан хаачыйыыны 2300 тэбэҕэ, эбии 6 комплект ТСН киллэрэн туран, 2100 тэбэҕэ, механическай ыаһыыны кыстык фермаларыгар 1100 тэбэҕэ, сайылыктарга 100 бырыһыан киллэриэхпит;

—Килэнгки отделение-

хойбоһуока тигик оҥоһуктар ассортименнара тэрдүттэн сайдардыллыбына. Билигин олор барыта «Н» индексынан маркировкаланаллар уонна прилавоктарга уһуннук сыппаттар. Предприятиэҕа киирэс производственнай конвейердар үөскэтиллибиллэр. Ол государственнай тутуһуугa киирбиккэ бэлэмнэниигэ дьоһун суолталаах суһүөҕүнэн буоллулар.

ВИЛЬНЮС. Биир кэлим тимир-бетоонтан тутуллубут эдэх мэҥдиэмэннээх дьиэлэрдээх дьон олоҕор саҥа массиватырын тутуу Литваҕа улам кэҥээн иһэр. Итинник дьиэлэр комплекстарын тутууга киирсиини түргэтэтэр туһугар Литовскай ССР Госкомстройа республика Архитектордарын союһун кытары бииргэ саҥа идеяларга конкурсу бэлэмнээн. Маҥтан иннь авторскай үлэлэри публичнай дьүүллэһии үтэҥэ кубулуйуоҕа. Онно народнай депутаттар, общественность представителлэрэ кыттыыны ылыахтара.

БАКУ. Каспийскай муора пароходствотын культурнай базатыгар айыллыбыт художественнай быыстапкаҕа пятилетка үгэ флангатыгар иһэр каспиец-мореактар күннээҕи олохторо көрдөрүллүөҕэ. Быыстапкаҕа Азербайджан художниктарын айар отчуоттарынан буолар. Мореактарга бэлэхтэммыт живопись уонна графика айымньылара пароходствоҕа тэриллэр картыына галереятын төрүттүнэн буолуохтара.

ССТА корреспонденцарын биллэриилэриниэн.

—коллективынан, дьиэ-

кэргэнинэн, биирдиилээн бэдэрээттэһиигин киэҥник киллэриэхпит, ол курдук күүдэ күүдэ 86 бырыһыан, бороскуолу көрүүтүгэр 10 бырыһыан, субан сүөһү бастуускатыгар 100 бырыһыан, сылгы иитиигэр 100 бырыһыан үлэһиттэр ахсаанньарын хабыахпыт, хонуу үлэтигэр 18 коллективы бэдэрээттэһиигэ киллэриэхпит;

—совхоз үрдүнэн ороскуоттары чегиһэн хонтуруоллаһыыга киириэхпит;

—4 тонна бензини, 6 тонна дизельнай уматыгы, 80 тыһ. квт. электроэнергияны кэмчилиэхпит;

—бэриллибит сорудаҕы тас өттүнэн кэмчиломмит ресурсаларынан совхоз үрдүнэн 2 күн үлэлиири сигиһиэхпит.

КЭРЭ-БЭЛИЭ ДАТАЛАРЫ КӨРСӨ

—ССКП XXVII съһэ буолбута биир сылын көрсө сүөһүттэн ыллылар бородууксуйаны атылаабын, түүлээри соботуопкалаабын, тиэйэр-таһар үлэлэр иккиэ ыйдааҕы былаанарын толорон тиһиэхпит;

—В. И. Ленин төрөөбүтэ 117 сылын, ЫБСЛКС XX съһэ көрсө үлэ барыы көрүүгэриигэр 4 ыйдааҕы былаанары толорон тиһиэргэ;

—Октябрьскай революция 70 сыллаах юбилейын көрсө үүтү, эти государствоҕа туттарыыга, түүлээри соботуопкалаабынга сыллааҕы былаанары толорон тиһиэргэ.

Эбэһээтэлистибэ совхоз алын сүүһэх коллективтарын уопсай мунньахтарыгар ылыллына.

Партийнай олох: бойобуой дьоҕуру көрүнүү

БЫЛААН БИГЭРГЭТИЛЛИННЭ

Дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын кадрдара партийнай тэрилтэ уопсай мунньаҕар бойобуой дьоҕуру көрүү соруктарын туһунан боппуруос дьүүллэһилиннэ. Бу боппуруоска дакылааты оҥорбут секретарь И. А. Левин партийнай-политическай үлэни уларыта тутууга хас биирдии коммунист айымньылаах активноһын уонна эппиэтинэһин, үлэ коллективтара баһылыыр-көһүлүүр оруолун үрдэтии наадатын тоһоҕолоон бэлиэтээтэ.

1990 сылга диэри управление экономическай кээмэйдэрэ чочуллубут бигэргэтиллиннилэр. Ити соруктары олоххо киллэрии туһунан кэпсэтиигэ тыл этээччилэр өрөмүөннүүр үлэлэри сылы эргиччи ыытар, үлэ сүрүн көрүүгэҕэригэр хара механизацияны киллэрэр, тыһаар-таһаар үлэлэри былаанныахтаах ыытар наадатын бэлиэтээтилэр, оҥуоха эппиэттээх дьонтон ирдэбили күүһүрдэри, кинилэр отчуоттарын былааннаахтык истэри модьуйдулар.

Мунньах бойобуой дьоҕуру көрүүгэ бастакы тэрээһин үлэлэргэ быстарыы таһаарыылаахтык ыйда. Партийнай тэрилтэ бойобуой дьоҕурун көрүү былаанын бигэргэттэ.

А. ЗАХАРОВ.

Маннайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ бойобуой дьоҕурун көрүү баланньатыгар экономиканы партийнай салайыы боппуруоһа бастакынан киллэриллэр. Райпотребобщество партийнай тэрилтэтэ түргэтэтии пятилеткатыгар бу боппуруоска улахан соруктары туруорунан үлэни саҕалаата. 1990 сылга диэри былааны таһынан 182 тыһ. солк. тэбиэры эрэннэллиэхтээх. Ити кэмнэ диэри 80 тонна-лаах бырааҥҥа көрүллү-

АКТИВНОҺЫ ҮРДЭТЭН

бүтүннээҕэр элбэх таһаарыыны таһаарар соруктуруорулунна. Ити соруктары толорууга үлэ саҥа ньымалара киэҥник киллэриллиэхтэрэ, 5 бириэдэ коллективнай бадьээтинэн үлэлэтиллиэҕэ.

Бойобуой дьоҕуру көрүүгэ партийнай тэрилтэ соруктарыгар дакылааты оҥорбут Н. Е. Анемподистова уонна кэпсэтиигэ тыл эппит В. И. Романова, С. И. Монастырева, И. И. Ксенофонтова, А. В. Тимофеев хас биирдии коммунист түс бэйэтин активноһын үрдэтиитэн үлэни саҕалыырга этиннилэр. Итиниэн сибээстээн кэлэр сыл олунньутугар диэри партбюро хас биирдии коммунис кыттар бэсиэдэлэһиини ыытарыгар, ол түмүгүн дьүүллэһэригэр, 1987 сылга 3 ССКП чилиэнин Уставын көрдөбүлүн толоруута отчуоттатарга соруктуруорулунна.

С. НИКОЛАЕВ.

Дьаһал ылылынна

Мырылаҕа почта олус хойутатыллан тиэрдиллэрин туһунан хаһыат ахсынньы 11 күнүнээҕи нүөмэригэр А. Макаров «Нэй барыта» диэн заметкатыгар суруйбута. Онуоха сибээс оройуоннааҕы узелын начальнига С. Н. Дьячковскай уонна партийнай тэрилтэ секретарын солбуйааччы М. П. Аманатова маныаха эппиэттэһиллэр:

«Алтынньыга уонна сэтинньигэ үс автомашинаттан биирдэстэрэ Якутскайдааҕы автобазаҕа өрөмүөҥҥэ киллэриллэн нэһилиэктэргэ, ол иһигэр Мырылаҕа, почта сырыыта олус бытаарбыта. Билигин бэчээти надиэлэҕэ икките үстэ тиэрдэн иһэр бэрээдэк олохтонно.

Совхоз кииннигэр аҕалыллыбыт почтаны кэмигэр дьаһайбан ыыллэрбэтэҕин иһин Мырылатааҕы сибээс отделениетын начальнига Кириллина Р. С. бириэмийэтин аҥаара быһылынна. Мындаҕаайытааҕы сибээс отделениетын начальнигар кытаанах сэрэтии оҥоһулунна».

x x x

Якутскайга операцияҕа барбатын киллэрэн иһэр пассажирга авиапорт начальнига Иванов Г. М. уонна кассир Слепцова Т. Г. тоҕуйдук сыһыаннаспыттарын туһунан Д. Коркин «Тымныы сыһыан» диэн суруга хаһыат ахсынньы 4 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэммитэ.

Райсовет исполкомун председателин солбуйааччы Неустроев В. М. онон сибээстээн авиапорка народнай контуруол оройуоннааҕы комитетын уонна сельсовет исполкомун холбоһуктаах бэрэбиэркэлэрэ ыытыллыбытын туһунан билларда. Кассир Слепцова Т. Г. билигин уопуускаҕа сылдьарынан миэрэ тардыллыбата. Начальник Иванов Г. М. уонна профгруппорг Слепцов В. Е. коллектив ортотугар иитэр-эйдэтэр үлэни мөлтөхтүк ыыппыттарын, үлэ этикатын тутуһууга ирдэбили туруорбатахтарын иһин сэрэтии оҥоһулунна.

Бииргэ иллээх кэргэҥҥэ

Ахсынньы: Грузинскай ССР

Москва. Арбат уулуссаҕа 42-гэр Москва уонна Тбилиси тутааччылара «Грузия бэлэхтэрэ» дьиэни туталлар. Тутуу Улуу Октябрь 70 сыла туолуутун көрсө ситэриллиэҕэ.

Снимокка: «Грузпищеремстрой» участагын начальнига Т. Г. Мгалоблишвили (хаҥас) уонна «Мосфундаментстрой-7» трест участагын начальнига Н. Д. Усков тутуу боппуруостарын сүбэлэһэллэр.

В. Кашевой фотота. ССТА фотохроникта.

Комсомольскай олох: уларыта тутуу

МИН МАННЫК САНЫЫБЫН

«Саҥа олох» хаһыат ахсынньы 4 күнүнээҕи нүөмэригэр «Комсомольскай олох: уларыта тутуу» рубрика аннынан «Комсомолга ылыы улахан эппиэтинэс» диэн ВЛКСМ райкомун иккис секретара И. Андросов ыстатыйатын аахпытым уонна, баҕар, комсомол олоҕорданаҕар туһалыа уонна учуоттаныа диэн бэйэм санаабын маннан аллараа суруйабын.

Бэйэм комсомол кэккэтигэр сылдьыбыт буоламмын, онтон хаалбыт санааларбын, өйдөбүллэрбин баарастык тиэрдэбин.

Комсомолга киирбиттэр киһи Сокуокун—Устаабы түүлсэн, ванньа ахтыбат буолуулара элбэх диэн этиик саамай сөптөөх, тоҕо диэтэххэ, ахсааны, бырааһыаны эккирэтиһии баар. Кырдьыгы кистээбэккэ эттэххэ, оскуолаҕа үөрэнэ сырыттахха комсомолга киирии эбэһээтэлиэнэй курдук этэ, ылаас оҕото үксэ киирэрэ. Бииргэ киирии оҕо киирбэтэҕинэ, туох эрэ сонун, уратылаах курдук көстөрө. Сорох сорохтор «герой»да курдук тутталлара. Олоххо намыһах позициялаах буолуу итиниэн—комсомол буолууга формальнай сыһыантан—саҕаланар.

Оскуолатааҕы комсомольскай тэрилтэлэр үөрэх эрэ ситиһиитинэн, «Комсомольскай прожектор» таһаарыынан мунурданаллара ... Комсомольскай иис-союзнай дьиссипилинэни кытаанахтык тутуһуу, бойобуой дьоҕуру сайыннарыы курдук боппуруостар көтүттүүгэ хаалларыталлара. Итиниэхэ кинилэри кытта ылсыһан, кэсурэҕиттэн үлэлиир педагог да аҕыйах курдук.

Киһи элбэҕинэн буоллаҕына, сатабыллаан диэн этии манна эмиэ сыһыаннаах. Өйдөрүнэн санааларынан, туттан-хаптан сылдьыыларынан, үлэлэриинэн, үөрэхтэриинэн атыттарга холобур буолар аҕыйах комсомолец үлэтэ элбэх

рыныа талыыннахтарына, үчүгэйдик үлэлиир кыахтара суох. Совхозтарга үлэлиир дьоҕурдаах босхоломмут секретардар бааллар этэ. Кинилэр саҥа ылсыһан үлэлиэх, түгү эрэ ситиһиэх курдук гынан истэхтэринэ, атын үлэлэргэ көһөрө эбэтэр партийнай үөрэххэ ыыта охсон кэбиһэллэр. Баҕар, киһи ыччаты кытта үлэлииргэ дууһатынан, өйүнэн-санаатынан анаммыт киһи эбитэ буолуо ээ. Тоҕо кинилэри тохтото, үлэлэтэ түспэттэрий, атын саҥа кадр иитиллиэр диэри күүттэрбэттэрий?

«Эдэр коммунист» хаһыат ахсынньы 3 күнүнээҕи нүөмэригэр А. Уваров «Уларыта тутуу—олох көрдөбүлэ» диэн ... суруга бэчээттэммитэ. Онно уларыта тутууну оскуолаттан саҕалыахха диэн этии баар. Сөптөөх. Ол эрээри комсомольскай тэрилтэлэргэ барыларыгар уларыта тутууну киллэрии туһунан кэпсэтэр олус наадалаах. Холобур, оройуон киининнээҕи комсомольскай тэрилтэлэр мөлтөхтүк үлэлииллэр. Онно туох уларытыыны киллэрэбит, үлэни-хамнаһы эрэ күүрдэбит? Оройуон кииниинээҕи комсомольскай тэрилтэлэр секретардара, комсомолецтар туох санаалаахтарый?

Олохтон биир холобур. Алексеевскай оройуонун

И. Андросов суругун дьүүллэһэбит

Ытык-Кюөлүгэр «Межсовхозстрой» комсомольскай тэрилтэтэ нэһилиэнньэни олох-дьаһах өттүнэн хааччыйар производственнай комбинат комсомольскай тэрилтэтин кытта шефтэһэр этэ. Бырааһынньыктарга митинг, дакылаат кэнниттэн бэйэлэрин күүстэринэн концерт көрдөрөллөрө. Күрэхтэһиилэри, сынньалаҥ биэчэрдэрин үтүмнаахтык ыыталлара. Ол дьаһаллара ыччаттар баҕаран туран көхтөөхтүк кытталлара, сылдьаллара. Кинилэри ким да соруйбат этэ, комсомольскай комитет көҕүлүүрэ. Саҥаан көрдөххө, күнү быһа үлэлээн баран аҥы үлэ кэнниттэн эмиэ хаалан бииргэ сынньанар интэриэһэ кыра. Биирдэ эмэтэ эрэ буолуон сөп. Эбэтэр «Агропромстрой»га үксэ уолаттар үлэлииллэр. Кинилэр сынньалаҥ биэчэригэр кэлэн бэйэ-бэйэлэрин кытта үөрүүлүөхтэрэ дуо? Эбэтэр КВН оонньуохтара дуу?

Аҥы политическай үөрэхтээһин туһунан. Совхозка үлэлиир эрдэхпинэ, күһүн ахсын полит-үөрэх саҕаланара. Уруучукалаах, тэтэрээттээх этибит, программаны кытта билиһиннэрэллэрэ. Онтон да салҕанар ээ. Барыта оскуолаҕа үөрэммиппит курдук, теория, конспект... Оттон телевизорга ыччат ... интэриэһинэй биэриилэр. Хайатыгар ыччат тардыһыай—чуккук, сибилигин истэр уминар, олоххор туһанарын аҕыйах полит-үөрэҕин занятиетыгар дуу, телевизорга дуу? Мин санаабар, киһини сэргэхсиэрдэр темаларга, холобур, аан дойду балаһыанньатыгар, күнүнээҕи үлэ-хамнас туһунан ыччаты кытта аһаҕастык кэпсэтэр, киһи тылын эмиэ истэр полит-үөрэхтэргэ тардыһыыны күүһүрдүө этэ.

КОЛЯ.

Редакциттан: Автор бэйэтин көрдөһүүтүнэн араспаанньата ыйыллыбата.

Культурнай-спортивнай комплекс үлэлиир

БАХСЫГА МАННЫК ТЭРИЙЭЛЛЭР

—Үлэни кэлиэнник былааннааһын олус туһалаах. Быстатыктык ыллахха, бэйэ-бэйэни кытта үтүрүйсүү таһаарыылыбат, үлэ хайысхата чопчуланар,— диир Бахсы сельсоветын исполкомун председателэ Е. Н. Протодьяконова. Манна нэһилиэк иһинээҕи бары государственнай, общественнай тэрилтэлэр күүстэрин түмэнэр курдук гына былаан аттарыллан кэлимник оҥоһуллубут. Олорор сиринэн үлэ бэркэ тэриллэр эбит. Агитзоналар икки ардыларыгар бөһүөлэгэ тупсаран оҥорууга, спортивнай күрэхтэһиилэри, биэчэрдэри тэрийэн ыытыыга, о. д. а. үлэлэргэ социалистическай куоталаһыы тэнийиллибит. Элбэх өрүттээх үлэни В. Н. Копырина салайааччылаах дьахталлар комитеттара ыытар.

Билигин ити үлэ бүтүннүүтэ культурнай-спортивнай комплекс тула түмүллүбүт. Атын нэһилиэктэргэ холобур буолуох үчүгэй саҕалааһын манна аҕыйаҕа суох.

Бастакытынан, манна нэһилиэнньэ бары араастарыгар тийэр курдук үлэлииллэр. Ол курдук, дьахталларга «Ньургуһун» диэн куруһуок үлэлиир.

—Бэйэбит дьиэбититтэн астаах кэлэн араас бу-лууҕалары астыырга үөрэнэбит. Холобур, билигин сибиинньэ тэбэтун ким да быраҕыбат буолла. Бэртээхэй бүлүүдэ буолар. Бэйэ-бэйэбитин кытта ирэ-хоро кэпсэтэбит, ол эмиэ олус наадалаах,— диэн кэпсииллэр куруһуок чилиэннэрэ. Иистэнии, өрүү, баайыы кистэлэҥнэрин эмиэ билсибиттэр. Быйыл саҥа оһуордары таһаарарга, ууструк фасоннаах таҥастары тигэргэ үөрэниэхтэрэ, онтон эдэрдэр ити—бастакы курсу барыахтара. Үлэлэрин түмүгүнэн эгэлгэ бүлүүдэлэри астааннар, оҥоһуктары аҕаланнар быыстапка тэрийбиттэрэ улахаанык кэрэхсэммит.

Ыырыылыгыттан аэробиканан дьарыктанан эрэллэр. Сайыҥҥы оттуугар дьиэлэрин таһыгар теплицаларга оҕуруот аһын үүннэрбиттэрэ, бөһүөлэги тупсаран оҥорууга кыттыбыттара. Быһата, бөһүөлэк дьахталлара толору общественнай туһалаах олоҕунан олороллор.

Үтүө сирдэргэ эр дьонноор общественнай үлэҕэ кыттыылара мөлтөх. Ол, баҕар, кинилэр үлэлэриттэн эмиэ тутулуктаах буолуон сөп. Бахсыга эр дьон даҕаны дьахталлартан хаалсыбаттар. Аҕа саастаахтар сылы ыытыыттар, мас тардыһыытыгар, национальнай ыстаныыларга күрэс былдьаспыттар. Нэдиэлэ икки күнүгэр үлэлиир «Здоровье» кулуупка сылдьаллар. Агитзоналарынан ыыталлар дьаһалларга көхтөөхтүк кытталлар. Быйылгыттан эр дьон кулууптарын тэрийэр баҕалаахтар.

Ааспыт сыллааҕа агитзоналарынан тематическай биэчэрдэри тэрийбиттэр. Быйыл тохсунньуттан саҕалаан «Октябрь дойдутун уруйдуубут!» диэн драмкружоктар үлэлэрин көрүүгү тэрийиэхтэрэ. КСК тэрийиитинэн элбэх киһини хабан КВН, «Чэйиҥ эрэ, уолаттар!», «Чэйиҥ эрэ, кыргыттар!» сынньалаҥ биэчэрдэрин ыыппыттар. Эйэ дьаарбаҥката тэрийбиттэр, совхоз икки отделениетын — Чыаппара уонна Толоон үлэһиттэрин спорка табаарыстыы көрсүһүүлэрэ тэрийиллибиттэр. Нэһилиэккэ баар индиэнньыыр биир уопсай лекциянай күнүнэн биллэриллибит. Ити күн «Знание» общество лектордара, салайааччылар үлэһиттэрдиин көрсөллөр, боппуруостарга эппиэттииллэр. Араас темаларга лекциялар аахыллаллар. Иккитэ ааҕааччылар конференциялара ыытыллыбыт.

Оҕолору кытта үлэ агитзоналарынан суруннэнэр. Кинилэр мунньуктарыгар оҕолор үөрэххэ ситиһиилэрин экранна үлэлиир. Каникуллар кэмнэригэр араас дьаһаллар ыытыллаллар. Олору тэрээһин комитетын председателэ В. И. Сокольникова иилиир-саҕалыыр. Олохтоох детсад, оскуола коллективтара көмүлүүллэр.

Саҥа дьыл бырааһынньыгын бахсылар саҥа кулуупка көрсүөхтэрэ. Тутуу олоххо киллэриллэригэр олохтооохтор ис үлэтигэр элбэҕи оҥордулар.

—Кырыы нэһилиэк буолларбытынан, агитационнай - культурнай бириигэдэни туруорсабын. Оччоҕо фермаларбытыгар бастайааннай көмө оҥоһуллуо этэ. Иккиһинэн, анал үөрэхтээх культура үлэһиттэрэ наадалар. Толооҥҥо музыкант суох,—сельсовет исполкомун председателэ Елена Николаевна эмиэ бу быһаарыахтаах боппуруостарын билиһиннэрэр. Итилэри культура оройуоннааҕы отдела болҕомтоҕо ылыаҕар диэн эрэнэбит.

Өссө маннык тарыы этиини баҕарыллар. Бастакынан, бэртээхэй спортивнай саала ис оҥоһуллуута олус хоДбох. Биир үчүгэй стенда суох. Инвентардар да үрүллүүлэрэ мөлтөх. Спортивнай саала директора Ю. П. Борисов ити оттукун толкуйдаан көрүөн наада. Манна даҕатан эттэххэ, анал инструктор суоҕа эмиэ ыараханнара уескэтэр эбит. Спорткомитет итиниэхэ туох санааланыый? Иккиһинэн, Бахсыга элбэх талааннаах ыччаттар бааллар. Кинилэри түмэн туруктаах айар коллектиб оҥоруохха сөп этэ. КСК итиниэн эмиэ дьарыктаныан наада. Үөһүнэн, ээр ыччат күүһэ ситэ туһаныллыбат. Кинилэргэ аналлаах кулуубу, түмсүүлэри тэрийэр туһунан эмиэ толкуйдуохха.

М. МИХАЙЛОВА.

Уобаластааҕы XXXII комсомольскай конференция делегаттара

КОММУНИСТ КЫЫҺА

ПРАСКОВЬЯ эссе Дириҥ орто оскуолатыгар үөрэнэр сылларыгар саха биллиилээх суруйааччыта Софрон Данилов «Дьону үөрдэ сырыттарбын» диэн дьоруос сэһэнин олус собулээн аахпыта. Сэһэн геройунята—эдэр атыылааччы дьону үөрдэр туһугар үлэлииргэ дьулуура IX «а» кылаас комсоргата Паша Елисеева олоххо киниэхэ былааннарыгар, баҕа санааларыгар дьоратик көстүбүтэ.

Атыылаһааччылара мэлдьи эйэҕэс сыһыаннаах аламаҕай атыылааччылары кытыс киниэхэ гэтэн эрэ билэр буолбатах этэ. Үөрэнээччилэр олорор интернаттарытан бэрт чугас бородуукта маҕаһыынтыгар Евдокия Герасимова уонна Мария Платонова үлэлииллэрэ. Кинилэр хайа баҕарар атыылаһааччыны, оҕотуттан оҕонньоруттан тутуурга суох, киһи эрэ кэлэрин күүтэн турбут курдук, үөрэн көрсөллөрө. Үлэлиир дьиэлэрэ, тоҕо да кыра уонна эргэ буоллар, мэлдьи ыраас, бэрээдэктээх буолара.

—Мин кинилэр үлэлииллэрин ымсыыра көрөрүм. Онтукам кэлин идэбин таларбар быһаарар оруолламмыта,—диир Прасковья. Бүгүн киһи хайыы-үйэ алта сыл үлэлээбит опыттаах атыылааччы. Үөһээ Бүлүүтээҕи оскуола-маҕаһыыны бүтэрбитин кэнниттэн биһиги оройуоммут киин сэлиэнньэтигэр «Новинка» универмакка үлэлиир.

Эдэр атыылааччы үлэтин оройуон кылаабынай маҕаһыыныттан саҕалаабыта—улахан чиэс уонна эппиэтинэс. Бу коллектив үлэтинэн, культуратынан үгүс тыбалтаҕа биһиги сайдыыбыт тайыма сынааланар эбээт. Прасковья идэтин баһылыырыгар маҕаһыын урууку сэбиэдиссэйэ М. Н. Матасева улахан көмөлөспүтүгэр, сүбэ-ама буолбутугар махтанар.

—Прилавокка туран атыылаһааччылары кытта быһаччы үлэлиири таһынан биһиги идэбит бирк чаһчакитэ суох, дьоҥҥо көстүбэт өрүттээх. Ол—табаары булуу-талыы. Бирк сылыгар кырата 40 тыһ. солк. суумалаах мааны эппиэтинэскэр ылан тэһэлээх эмэ ыраах сиртэн аҕалаабын. Кыайбаппын диэн көрөн турбакын, эр дьону кытта тэҥҥэ куруустаһабын,—диэн кэпсиир Прасковья.

Кэнники сылларга дьон олоҕун уйгута билэрдик үрдээтэ. Киһи барыта кыраһыабайдык таҥныан баҕарар буолбута—олохпут бүгүҥҥү көрдөбүлэ. Хомойуох иһин, чаһчаки промышленность ордук XI пятилетка сылларыгар дьон көрдөбүлүгэр ыраадьытан эппиэттээбэт гына үлэлээн кэллэ. Ол Прасковья үлэлиир маҕаһыынын да көстөр. Ордук ыччатка аналлаах туттар таҥас аҕыйах. Ити барыта атыылааччыларга кырата суох ыарахаттары үөскэтэр. ССКП XXVII съеһигэр бородууксуйа хаачыстыбатын проблемата ураты чорботон туруоруллубута маҕаһыын коллективын сүргэтин көтөхтө, эссе таһаарыылаахтык үлэлииргэ баҕа санааларын бөҕөргөттө.

Прасковья үлэлээбит сылларыгар маҕаһыын үлэни тэрийии прогрессивнай ньыматыгар—самообслуживаниеҕа киирдэ. Ити, атыылааччылар үлэлэрин чэпчэттэ, атыылаһааччыларга да табыгастаах. Кэнники сылларга коллектив сыллааҕы былааннарын мэлдьи аһара толорор. Быйыл да оннук буолла. XII пятилетка стартыыр сылын сорудахтара ахсынньы 10 күнүгэр толоруллубуттара.

Прасковья Елисееваны быйыл оройуоннааҕы эргиэн тэрилтэтин комсомолецтара иккис болдьохко комсомольскай тэрилтэ секретарынан талбыттара. 80 бииргэ үлэлиир эт-тэгил саастыылаахтарын итэҕэлин сүтэр, кинилэр комсомольскай олохторо чахчы уоттаахтык-тэлэн ноохтук бараргар үлэлиир, биллан турар, ыарахан. Ол эрээри хайаа ыарахан—онно интэриэһинэй. Райпо комсомолецтара оройуонна ыытыллар үгүс хамсааһыннга активнайдык кыттаналлар. Комсомол райкомугар бигэ тирэх, бирк санаанан үлэлиир тэрилтэ буола үүннүлэр.

Арыгыта суох чэбдик олох сиэрин пропагандалыыр сыалтан «Айталы» кафены үлэлэтэн ыччакка биһирэппиттэрэ. Бу күннэргэ бадаһыанньа тоһо да ыараабытын иһин, саҕалааһыны хаалларбакка, дьиэ-уот булан ыччаттары саҥа дьыл бибэчэригэр кафеҕа ыҥырар суолу көрдүүллэр.

—ЫВСЛКС XX съеһигэр комсомольскай тэрилтэҕэ баар итэҕэстэри туоратар дьаһаллар былиэтээһиэхтэрэ диэн саныыбын. ЫВСЛКС райкомун секретара Иван Андросов олус иваадалаах кэпсэтиини көтөхтө. Кырдьык кэлин сылларга үөрэнээччи 14 саааһын туолла да комсомолга ылыллыахтааҕын курдук өйдөбүл үөскээтэ. Оттон Уставка комсомолга ыччат саастаан иһэр арагата кииринахтээҕин туһунан этиллэр. Ону умнар табыллыбат. Комсомолга киирэргэ ыччаттары бэлэмнээһин октябренок эрдэҕиттэн ыытыллыахтаах. Билиҥҥи буоллаҕына комсомолга кииригэ бэлэмнээһин Уставы ноһосуустааһыныттан кучурдуур,—диэн бэйэтин санааларын сэһэ-сааһыгынан кэпсиир Прасковья.

1986 сыл Прасковья Елисеева олоҕор үгүс кэрэ-бэлиэ түгэннэрдээх буолла. Олортон саамай долгутуула иҥэ—ССКП кэккэтигэр чилиэнинэн үүнүү. Итиэн кини аҕатын оройуон кырдьаҕас коммуниһа 81 саастаах Дмитрий Петрович Елисеев дьыалатын утумнаата. Оройуон комсомолецтара ЫВСЛКС райкомун бюротугар чилиэнинэн, уобаластааҕы XXXII комсомольскай конференцияҕа делегатынан талылар. Аны аҕыйах хонугунан биһиги Сахабыт сирин алҕан аатттаах комсомолун форумугар кыттан комсомольскай олоххо уларыта тутууну киллэрии ойкулларын үөрэтиэҕэ.

С. ЯКОВЛЕВ.

Барсы бэйэнэн сүтэрии

Государствоҕа мөлтөх хаачыстыбалаах үүтү туттаран «Чурапчы» совхоз Сылаҥнааҕы отделениета барсы бэйэтинэн сүтэрэ олорор. Холобур, Ойбон Күөл фермата үүт тутар дьиэ туруга кордобүлгэ адьаһын эппиэттээбэт. Түннүктэрэ целлофанынан буоламмыттар, иһит-хомуос уурар долбуур суох. Үүтэрин цистернаҕа куталлар. Дьиэ олус тымныы буолан, үүт тургэнник тоҥор, сыата-арыыта иһит эркиннэригэр сыстан хаалар. Хамсаабытынан сылдьар киһи тоҥор дьиэтигэр иһит-хомуос хаҥтан суйулуйаһы? Ыанньыксыттар биэдэрэлэрин да ааҥҥа суйбаттар. Ынах сиинэ кичэйэн ыраастаммат. Кочегардар сарсыардааҥы оттууга уунн паарынан тэптэрэн сылытан биэрбэттэр.

Үүт тутар дьиэҕэ ЭПВ оһоҕу тутар туһунан кэпсээниттэрэ ыраатта да, дьаһал ылыллыбат.

А. СИВЦЕВ,
Я. ПРУДЕЦКАЯ,
корпост чилиэннэрэ.

Аттарга от биэрбэттэр

Карл Маркс аатынан совхозка кэлэ аттарга сиитээх болҕомто уурулубат. Быйылгы курдук ыарахан хаһыллаах дьылга сайыны быһа миинитэ сылдьыбыт сылгыларга нуорма от көрүллүбэтэ. Онон кэлэ аттар ыран охтор кутталлара үөскээтэ. Аттары өрүһүйэр суһал дьаһалы ылла оҥоруохха.

Д. ДЫДАЕВ.

Сылгыга кыстык кыһарҕаннаах

Кыстык үһүс ыйа түмүктэнэн эрэр. Ахсынньы тиһэх декадатыгар тымныы күннэр тураннар сылгыһыттар түбүктэрэ элбээтэ. Сылгы кыстыгын хаамыытын туһунан кэпсиилэригэр туһааннаах совхоз директордарыттан көрдөстүбүт.

Н. Г. МИХАЙЛОВ, «Чурапчы» совхоз директора:

—Быйылгы кыстык ыарахан буолуохтааҕа эрдэттэн биллибитэ. Ол иһин совхоз дирекциятыгар специалистара кытта субэлэһэн баракыыт сылгы иитиитин кыстык саҕаланыаҕыттан туспа саллааҕа араарбыппыт. Сылгы иитиитигэр зоотехниктынан Константин Константинович Макаров анаммыта.

Сылгыһыттар түөрт звенолара бириигээдинэн бадаарастэһэн үлэлииллэр. Үрэхтэргэ баазаланаллар. Оту уонна бурдугу дьыл ыарахаттарын учуоттаан элбэтин биэрдибит. Совхоз үрдүнэн 922 тонна от, 244 тонна бурдук сылгыһыттарга туттарылынна. Звеноларга тиэйэр таһар үлэлэргэ анаан тракторлары сыһыардыбыт.

Итинник тэрийиммит дойдубутугар 2300 сылгыны кыстатан туруорабыт. Сылаҥтан 60 тыйы Мырылааҕа киллэрдибит.

Сылгы үөрдэрин зоотехническай уонна ветеринарнай көрүүлэри кэмигэр ыытабыт. Сыл устата 71 сылгы көнньүөнэ өллө. Кулун деловой тахсыыта 68 бырыһыаҥҥа тэҥнэһэр. Ити—олус намыһах көрдөрүү. Кыстык үс ыйыгар сылгы өлүүтэ таһаарылла илик.

Звенолар социалистическай куоталаһыыларыгар Сылаҥтан В. Е. Дьячковскай салайар коллектива бастаан иһэр.

А. В. ЕФРЕМОВ, Субуруускай аатынан совхоз директора:

—Күн бэҕэһээ Болтоҥоҕо Афанасий Филиппович Кронников үлэлиир баазатыгар сылдьан сылгы турутун көрөн кэллим. Билиҥҥитэ үчүгэйдэр.

Совхоз үрдүнэн 738 тонна от сылгыһыттарга туттарыллыбыта. Бу күннэргэ убаһалар уонна мөлтөх сылгылар аһыы тураллар. Тыйдары араараран аһылыкка туруоруу. Ону сылгыһыттар бу күннэргэ ыыта сылдьаллар.

Хаһыы маршруттара сылгылы үөрэтиллэллэр. Уһуорга үрэхтэргэ көһөрүүтэ үүммүт курдук. Онно эдэр сылгылары таһаарыахпыт. Сылгыһыттарга оһуобай көрүүлэрин олохтуохха илик.

В. П. ЧИЧИГИНАРОВ, «Мындааҕайы» совхоз директора:

—Сылгы кыстыга уратылардаах буолбутунан сибээстээн совхоз сылгыһыттарын уопсай мунньаҕа ыытыллыбыта. Сылгыһыттар онно социалистическай эбэһээтэлистибэ ылыммыттара. Кулун деловой тахсыытын 2,8 бырыһыан түпсарарга, сылгыны тыыннаах иитиини 97 бырыһыаҥҥа тиэрдэргэ соруктурар. Маны таһынан Соловьевка сылгы баазатын бүтэйдээһинин саҕалыырга. Болугурга хас бииридии сылгыһыт 1-дии км бүтэйи тутарга былаан ылыллыбыта.

503 тонна от, 250 тонна бурдук сылгы аһылыгар анаан угулунна. 20 тонна күөл быылыгын хостоон биэриэхпит.

Сылгы уопсай туруга үчүгэй. Ырыганнааһын таһаарылла илик. Ураты болҕомтобутун кыстатан туруорар 120 убаһабытыгар уурабыт. Сыл устата кулун деловой тахсыыта 68,4 бырыһыаҥҥа тэҥнэһэр, 59 сылгы өллө, итинтэн быйылгы кыстыкка биир.

Звенолар үлэлиир, олорор усулуобуйаларын тэрийбиппит. Денис Михайлович Гермогенов звенота атыттартан кыстык үс ыйыгар ордук үчүгэйдик үлэлээн иһэр.

РЕДАКЦИЯТТАН: Кэпсэтиигэ кыттыбыт үс совхоз директордара биһиги боппуруостарбытын соһуйа истибиттэрин бэлиэтиир наадалаах. Кинилэр бу күннэргэ сылгы турутар улахан болҕомтону уураллара, күннэтэ хонтуруолга туталлара эрэйиллэр. Тымныылар үлээппыттарынан иккис аһатыыны олохтуохха. Надьала устата бииридии сылгыга 5-тии кг оту биэриэххэ. Үөрдэри кэрийэн көрөн, мөлтөөбүт, хаарламмыт сылгылары кырыатыахха. Сылгыны турутунан көрөн үс бөлөххө хайытан аһатыыны олохтуохха. Бу күннэргэ биэлэр кулуннааһыннара таһаарыллыан сөп. Онон болҕомтону ураты күүһүрдүөххэ. Биир да сылгы умнуута хаалбакка харах далыгар сылдьарын ситиһэр соруту звеноларга туруоруохха.

Саҥа кулууп дьиэтэ сандаарда

Чыаппараҕа Культура дьиэтин аһылаата сытыйан сууллар куттала үөскээбитинэн, сабыллан хаалбыта. Олохтоохтор кулууба суох уһуннук эрэйдэнниллэр. Нэһилиэк салалтата саҥа кулуубу туттарарга элбэхтик сүүрдэ-көттө. В. В. Кузьминскай салайар алта киһилээх интернациональнай бириигээдэтэ сыл иһигэр көндөйүн тутан бүтэрбитэ. Пенсионердар муостатын, болуотунньуктар бириигээдэлэрэ атын үлэтин ситэрдилэр.

—Общественность көхтөөх кэмэтүнэн Саҥа дьылы Культура саҥа дьиэтигэр көрсөр кыахтанныбыт. Бу тутууну үлэҕэ киллэриигэ болуотунньуктар А. Е. Новгородов, И. К. Лыткин, И. Г. Оконешников, сварщик Н. Н. Васильев уо. д. а. кыһамньылаахтык үлэлээбиттэрин бэлиэтиир наада,—диир бириигэдьиир А. А. Мохначевскай.

Снимоктарга: Культура дьиэтин тас көстүүтэ; тутааччылар (инники кэккэҕэ хаҥастан) болуотунньук А. Н. Попов, бириигэдьиир А. А. Мохначевскай, ыччат наставнига А. Е. Новгородов, В. А. Мохначевскай уонна И. К. Лыткин. Кэнники кэккэҕэ И. Г. Оконешников, Е. Г. Копырин уонна И. С. Оконешников.

„Ирангейт“ итэҕэли түөрэҥнэтэр

«Ирангейт» диэн ааттаммыт кэнники уон сылга саамай дарбааннаах айдаан АХШ-гар хайдыы-уйа балтарба сыл салҕанан барар. Америка сэһээтигэр Вашингтон кирдээх политическэй хуукунатын уочараттаах тогул туох баарынан арыйан кэрдөрөр бу дьыала сангаттан саҥа сиидиктэрэ күөрэйтэлээн иһэллэр. Маннык усулуобуйаҕа салайар эргимтэлэр, ахын улахан суолталаах государственнай дьыалаларын ньиниэки күөнтэ үтүрүйэн туран, табыгаһа суох балаһыаннньатттан тахсар үүтү-аһы тиһигирэн туран кердуүллэр. Катаан көрөөччүлэр сыаналыылларынан, «ирангейт» правительство үлэтин дьиҥ иһэ харгыстаата.

Рейган администрациятыгар балаччы уһун кэмҥэ Ираҥҥа кистээн сэрии сэптэрин бэлэмнээн биэрбитэ биллэн таҕыста. Ол түһүнан иһитиннэриилэри АХШ-гар сенсацияны үөскэттэ. Вуолумуна, ол Рейган администрациятын сыныйалыгырын саралыы тарта. Американскай хабааттыылаах шах режимин түҥнэрии кэннин тэн Вашингтон Ираны «терроризмы өйүүр» государстволар «хара испииһэктэригэр» киллэрбитэ уонна Тегераны кытары бары сибээстэрин быспытын ааһан, онуоха бэйэтиҥ бары союзтаахтарын үтэйбитэ. Ирано-иракскай сэрии саҕаламмытыгар Вашингтон АХШ ити сэриигэ «кыттыбат нейтралитеты» тутуһар, сэриилэһэр өрүттэртэн хаһааларыгар даҕаны сэрии сэбин бэлэмнээн биэрбэт диэн хас да тогул иһитиннэрбитэ. Дьэ уонна бу администрация тыла уонна дьыалата хайдах курдук ньудьу балайдык араастаһарын аан дойду бүттүүтүгэр итэҕайда. Американскай сэрии сэбин атыылаһыыттан киирбит үбү Вашингтон никарагуанскай контраһы өйөөһүүгэ туһааннара чуолкайданна. Ол контрас килиэтиннэн КРУ сандинскай режими утары биллэриллибитэх сэриини ыытар. Манна тыл

уонна дьыала көннөрү сиэ тубаһыспаттарын туһунан этиллэр буолбатах, холуобунай буруйу оҥорору туһунан этиллэр. Тоҕо диэтэххэ, өччөлөргө Холбоһуктаах Штаттарга официальнай органнар контраһы өйөөһүннэрин бобор сокуон туттуллар этэ. Баҕарбыт сылын ситиһэр туһутар администрация сокуону кэһэр дьоҕурдаах эрэ буолбакка, ону ааһан бэлэмниэх — молуйүөнүнэн американецтар иккис

Аан дойду тематыгар бэсиэдэ

хобдох арыйыылара итинник.

Үрүҥ дьиэ айдааны сымнатаргэ сорунната. Рейган телевидениэнэн сайабылыанньа оҥорбута, Ираҥҥааҕы операцияны ырааc курдук көрдөрө сатаабыта, контрас баандаларыгар үбү сокуонна суох ыытыыга кыттыгастаахтарын мэлдьэспитэ. Администрация эппиэттээх үлэһиттэрэ отставкаҕа таххсыталаабыттара. Президент анаалаах комиссияны тэрийбитэ уонна онно национальнай куттал суох буолуутун советын үлэтин «чочуйуута» сүбэлэрэ ыыппыт оҥорорго сорудахтаабыта.

Ол эрээри ити манеардар кими да мунаарбатахтара. Тилэх батыһан ыытыллыбыт общественнай санаалары ыйытыылар общественность администрацияны итэҕэйиитэ рекорднайдык таҥнары барбытын регистрациялаабыттара. «Де Мойн реджистер» хаһыат ыыппыт ыйытыыларыгар американецтар 55 бырыһыана Рейган бэйэтин президентскэй эбээһинэстэрин кыайан дуо диэн ыйытыыга суох диэн эппиэттээбиттэрэ. Ыйытыллыбыттартан баһыйар үгүстэрэ дьыаланы кичэйэн силиэстийэлииргэ, оттон хас биһис киһи Рейган отставкаҕа барара наадатын эппиттэрэ.

Вашингтоннааҕы политическай айдаан АХШ тас политическай авторитетыгар улахан охсууну оҥордо. Лондоннааҕы «Таймс» хаһыат суруйарын курдук, ол бал хотугу атлантическэй блок иһигэр «АХШ-ка итэҕэли улаханнык айгыратта».

Катаан көрөөччүлэр «ирангейт» американскай неоглобализм доктринатын сокуоннай төрүөҕэ буоларын, ол доктрина күүскэ сүгүрүйүүнү үөскэтэр, үүнэ-тэһиинэ суох барыыга тиэрдэр номохтооҕун бэлиэтииллэр. Бу айдаан бэйэтин төрүтүн Рейган биллэрбит коммунизмы утары «кириэстээх походуттан» ылар диэн бэлиэтиир «Нью-Йорк таймс» хаһыат. Президент «коммунизмы киэр быраҕыы» идеятыгар убаныыта, диэн бэлиэтиир хаһыат, АХШ атын дойдулар дьыалаларыгар хаанньи баҕарар, ол иһигэр сокуонуга утары даҕаны, суоллары оросһуутун сөптөөх курдук көрдөрөр сыаналаах «Рейган доктринатаа» диэн ааттанааччыга төрүт буолар.

Билиҥҥи Үрүҥ дьиэ общественнай өй-санаа бэйэтигэр табыла суох уларыйыыларын сымнатар аналлаах кэккэ дьаһаллары былааннныыр. Чуолаан, американецтарга президент «бүгүҥҥү государственнай дьыалалары хонтуруоллуур тутан олорорун» курдук көрдөрөр туһугар телевидениэнэн кини үлэтин кэнник сырдатарга этэллэр, «Эй-би-си» телекомпания биллэрбитин курдук, правительственнай стратегтар оробһуостааҕы каникулларыгар тарҕаспыт законодателлэр Вашингтоҥҥа суохтарын айдааннтан болҕомтону араардыыга туһанарга суоттаналлар.

Итинник биэстээх суоттаныылар сорох истээх көрөөччүлэри дьиксиннэрэллэр — администрация «айдааннтан таххса охсор» дьулуусканыгар буолан Киин Америкаҕа быһаччы баайыыннай оросһуу курдук мууҥур уһук авантюраҕа туруннан кэлээни таһааррарай. 1983 сыл алтынньытыгар эмиэ маннык быһылыга-майгыга Рейган Ливаҥҥа бэйэтин сабиллиэниилээх оросһуутун политиката улаханнык таҥнастыбыттан болҕомтону араардыыталары Гренадаҕа көҥү кэтон киирэр туһунан дьаһал биэрэн турардаах.

Ю. ЛЕВЧЕНКО.
(ССТА).

Москваҕа буолан ааспыт политическай плакат аан дойдутааҕы төрдүс конкурса прогрессивнай графическай искусство сыгиһиилэрин көрдүүтүн буолла. Онно 53 дойду художниктара — бары биэс континент дьоно 5000 кэриҥэ үлэлээн кытыннылар. Плакатистар билиҥҥи кэм кыдаабынай сорутун — эйэни харыстааһын хааллабарыы быһаарыыга бэйэлэрин кылааттарын киллэрэргэ дьулуустулар.

Снимокка: «Олох туһугар» диэн бастакы бириэмийэни ылбыт плакат автора И. Петров (Болгария).

ССТА фотохроникта.

Олоххо эргилиннэм

Мин саас Томскайга ыһарбар оҥоһуллубут уустук операция кэнниттэн дойдубар, дьиэлээр-уоппар эргиллибиннэм. Операция төһө да эттиһиилээхтин, ыастар, ыарыы күүстээх эмтээнин, ордугар эбии хирургическай оросһуу да эрэйиллэрэ. Оттон мин балыыһаҕа төттөрү-таары кэлэр-барар кыаҕым суоҕа. Онуоха Саха АССР үтүөлээх враһа Т. Н. Алексеев, хирург-онкотдестевколог В. В. Гуляев, операционнай сестра Л. Л. Дьяконова дьиэбэр-уоппар кэлэн үгүстүк сүбэлээбиттэрэ-амалаабыттара, кэтээн көрбүттэрэ. Кэлин балыыһаҕа ылан алта ый устатыгар дьаныардаахтык эмтээбиттэрэ. Билиҥҥи үтүөрэргэ уонна үлэһит дьон кэккэтигэр төннөргө эрэл үөскээтэ. Ити — эмчиттэр эйэҕэс сыһыаннарын, кыһамньыларын, дириҥ билиилэрин үтүө түмүгэ.

Манна быйыл сыл уон ыйын түмүгүнэн 940 киһи көмөнү ылан, кэтээн көрүүгэ сытан, доруобуйатын бөҕөргөтүүнэн ааста. Бу коллектив чахчы даҕаны социалистическэй куоталаһыылар кыайыылаахтарыынан буолуон буолар.

Мин олоххо тардыһыыбар, эргиллибэр күүс-көмө буолбут хирургическай отделение бары үлэһиттэригэр улахан махталбын тиэрдэбин. Олохторутар дьолу-соргуну баҕарабын.

О. МАКАРОВА.

Доруобуйа мунньуга

Тымнылит эбэтэр, норуокка ааттыылларынан, ангина, кэлэгийи тардамыыт, сыстыһыаны кытта сибээстээх ат-хаан уопсай ыарыыта. Ыарыйыылар сүрүннээн таналай былчаҥхайдарыгар үөскүүллэр.

Ангина диэн греческэй «анхо» уонна латинскай «андече» диэн тыллар холбоһуктарыттан үөскээбит «ыга тутуу», «бөптөруу» диэн өйдөбүллээх тыл. Онон ыарыы аата даҕаны кини сүрүн бэлиэтин — күөмэйгэ ыга тутар мэһэй баарын туһунан этэр.

Ангина үөскүүр биричинэтинэн үгүс ахсааннаах бактериялар, вирустар буолаллар. Ол эрээри ити сыыттах төрүөт буолбатах, организм уопсай мөлтөөһүнүн кэмигэр күөмэйгэ эрдэттэн баар вирустар сайдыылара ордук түргэтиир. Онон ыарыы үөскээһинэ кэлэр уопсай туругун кытта эмиэ быһаччы сибээстээх.

Ангина икки көрүҥнээх: арҕаҕа буолбут, олоххсуйбут уонна эмискэччи кэппит (острай). Эмискэччи кэппит ангина биэс араас формалаах.

Ыалдьыбыт дьон тута врачка көрдөрөн кини аналлыынан эмтэниэхтээхтэр. Өскөтүн үчүгэйдик эмтэммэккэ сыл ахсын эмискэччи кэбэр ангинанан ыалдьар буоллахха, ыарыы олоххсуйан арҕаҕаҕа кубулуйар. Оттон ол кэнни доруобуйатыгар улахан охсуулаах.

Ангина

Арҕаҕа буолбут ангина сыстарыллыбыт формалыыр ыалдьар киһи ыарыыта бэргэбэккэ да сыгдьар кэмигэр түүнүн тиритэр, төбөтө ыалдьар, аппетита суох буолар, сүһүөхтэрэ, сүрэҕэ ыалдьыан сөп. Академик Б. С. Преображенскай суруйуутунан, ревматизмалаах дьон 80—90 бырыһыаннара ангиналаахтар. Атын ыарыылар, холобур, нефрит (буор ыарыыта) 30—80 бырыһыана, ревматоиднай артрит 40—70, холецистит 50—70 бырыһыаннара эмиэ ити ыарыыттан төрүттээхтэр.

Ыарыыны икки суолунан эмтииллэр. Бастакыта, ыарыы бэргэабит кэмигэр. Иккиһинэн, ревматическай атаака ааспыта биир ый кэннинттэн операциялаан. Операцияҕа бэлэмнэнэ ыарыһах ыалдьар тиистэрин барытын эмтэтиэхтээх. Арҕаҕа ангиналаах дьон врач учуотугар тураллара эбэһээтэлинэй, сылга иккитэ сэрэтэр эмтэһинин барыахтаахтар.

Биһиги усулуобуйабытыгар ангинаттан харыстаныы суоҕун тэҥэ. Ким барыта хаптарын сөп. Бу ордук кыра оҕолорго сыһыаннаах. Онон төрөппүттэр оҕолоро ангинанан ыалдьыбытын билээт, ыарыы олоххсуйа, уустугура, атын организмыга дьайа илигинэ врачка көрдөрөллөрө наада.

А. ПОПОВ,
лор-врач.

Хас биирдии төрөппүккэ — педагогическай билиини

ОҔОҔОР ХАЙДАХ СЫҺЫАННАҺАҔЫН

Киһи үлэни таптыыр эбэтэр сүрэҕэ суох буолан, тыйыс эбэтэр аламаҕай буолан төрөөбөт, кэлин онуоха иитиллэр. Ол киһини тулалыыр эйгэттэн, төрөппүттэртэн быһаччы тутулуктаах.

Оҕо — төрөппүт настроениетын, өйүн-санаатын сиэркилэтэ. Өскөтүн кийиэ, аҕа уөрэ-көтө сылдьар ньамылы буоллахтарына, киниләр оҕолоро эмиэ эйэҕэстэр, холкулар. Улахан дьон бэйэ-бэйэлэригэр сыһыаннара, киниләр икки ардыларынааҕы эмоциональнай атмосфера оҕоҕо улаханнык дьайар.

Оҕолор бэрүкүтэ суох быһыыларын оҥоруулара баһыйар үгүс түбэлтэҕэ сорүйан буолбатах. Онон төрөппүттэр киниләр оҥорбут быһыыларыгар сыанабылы биэриилэригэр ураты сэргэх, ыраҕдьыйыт уонна тулуурдаах буолуохтаахтар.

Дьиэ-кэргэҥҥэ оҕону иитиигэ бастакы көрдөбүлүнэн улахан дьон бары биир ирдэбили тутуоруулара буолар. Оҕо хараҕар дьиэ-кэргэн биир чилиэнэ кытаанах ирдэбиллээх иитээччи, атына үтүө санаалаах дьээдьэ буолуо суохтаах.

Оҕону кыыһыран, мөҕөн-этэн, бириккээстиир тонунан үөрэтиллибэт, ол эрээри кииһилэртэн ааттаһар-көрдөһөр эмиэ табыллыбат. Сорүйуу, ирдэбили туруоруу оҕо кыаҕын таһынан буолуо суохтаах. Биир ирдэбил атыныга утарыласпатыгар, сиэрдээх буолуутугар болҕомто уурулуохтаах.

Улахан киһи ооньуу ньыгматын туһанан оҕоҕо тылын иһитиннэрэрэ үгүс. Ооньууга кайдаҕыттан көрөн, улахан киһи бэйэтигэр ханнык эмит оруолу ылар, онон кини оҕону кытта уопсай, тылы, сибээһи булар, тылын иһиннэрэригэр баар утарсыыны сылыйа суох оҥорор. Оттон бэйэ тылын оҕоҕо күүһүнэн куттаан иһитиннэрии үйэтэ суох. Оҕо итиниэхэ кыра саастыгар эрэ бэриниэн, кини эппиэтин толоруон сөп. Оттон 5-6 сааһыттан ыла оҕо ити сыччах куттааһын буолорун өйдүүр уонна төттөрү утарылаһар санаата улаатар.

Кыра саастаах оҕо улахан дьон сиэлаларын-иннэлэрин эрэ буолбакка, кинилэр тугу-ханнык оҥоруолларын бүтүннүүтүн сүһан ылар ураты дьоҕурдаах. Итэҕэйэх оҕо бу үчүгэй, ити куһаҕан диэн араарбакка үтүктэр. Онон төрөппүттэр дьиэ иһинээҕи олохторун, бэйэ-бэйэлэригэр, атын дьоҥҥо сыһыаннарыгар отчуот биэриэллэрэ олус наадалаах.

Сорох төрөппүттэр оҕону иитии сорукттарын атын дьон сэмнигэр суктарэ сатыыллар. Киниләр санааларыгар оҕону иитиигэ туспа бириэмэ, ураты кыһамньы наада. Ити үгүс оттүгэн сыыһалардаах. Оҕону иитиигэ төрөппүт аһаҕас ньымата биримэ биэрэн дьарыктаныыта буолбакка, кини оҕотун ис дууһатын, кини эйгэтин өйдүүрэ, мэлдьи киниэхэ үтүө холобурунан буолара, онуоха утумнаахтык уһуйара наада.

Оҕолор дьиҥ чахчы болҕомтолоох сыһыаҥҥа наадыйаллар. Кинилэр олохторуран, дьыллалары кыалутутар эрэ үөтэриэһиргэабита буолуута оҕолор эндэппэккэ билаллар уонна онуоха кинилэр бэйэлэрин ис дууһаларын аспаттар. Ити курдук, чугас дьоннорго итэҕэл, кинилэргэ тардыһыы сыыйа уҕуллар.

Оҕолор бэйэлэрин быһыыларын-майгыларын улахан дьон ирдэбиллэр сөп түбэһиннэрэ сатыыллар. Очиотугар ол ирдэбил сиэрдээх буолара наада. Онуоха кэлтэйдии бэйэ модьуйуута буолбакка, оҕо интэриэһэ, баҕата эмиэ толору учуоттаныахтаах, оччоҕо эрэ үлэ үчүгэй түмүктэрдээх буолуон сөп.

Е. ИВАНОВА,
«Улыбка» детсад иитээччитэ.

ХАРЫҺА ТЫАҔА ТӨННҮӨ.

Варшава олохтоохторо пластиковай биэдэрэҕэ буордуун турар харыйаны атыылаһаллар. Саҥа дьыл кэннинтэн ону балконнарга харайыахтара, оттон тыаҕа көһөрөн олордуохтара.

«Советская Россия» хаһыаттан.

Редакторы солбуйааччы С. И. ЧИЧИГИНАРОВ.

Таптыыр аҕам, аҕабыт, аймахпыт колхознай тутуу ветерана

КАТАКОВ Филипп Саввич

88 сааһыгар ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, иһитиннэрэбит.

Кыыһа, сиэннэрэ, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 26 «а». ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54367. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. с. Чурапча. ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3717 экз.

№ ЗАКАЗА 156.